

господарювання). При цьому віднесення суб'єкта, що господарює на певному ринку, до тієї чи іншої згаданої категорії зумовлює застосування різного правового механізму державного регулювання та відмінних санкцій за зловживання монополюючим або домінуючим становищем.

Як показує аналіз світового досвіду законотворення, для визначення статусу монополюючого (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку найчастіше використовують якісні або кількісні критерії, і тільки в окремих випадках – комбінований підхід (для прикладу, в Танзанії передбачено застосування різних критеріїв домінування на ринку залежно від сектора економіки). У більшості країн ОЕСР переважає застосування якісних критеріальних ознак для встановлення монополюючого (домінуючого) становища фірми. Аналогічний підхід набув широкого застосування в державах Латинської Америки. У той же час, у країнах, що розвиваються, чи переживають етап глибоких ринково-інституціональних трансформацій, у нормативно-правових актах щодо захисту конкурентних відносин перевагу надають чітко встановленим кількісним критеріям. При цьому параметри такого найпоширенішого кількісного показника як частка на ринку товару в різних країнах істотно коливаються: у державах, що розвиваються та країнах з трансформаційною економікою, які розміщені в Африці, цей індикатор знаходиться в межах 20-45%, у Східній Європі і Центральній Азії – 30-40%, у Східній Азії – 50-75%; в індустріально-розвинутих країнах значення вказаного критерію встановлені на досить високій планці (у США – 2/3 і вище, в державах Європейського Союзу – 40-50%). Принагідно хочемо наголосити на тому, що у спільному законодавстві ЄС взагалі не встановлено конкретні величини частки ринку, контроль над якими дає змогу присвоїти суб'єкту господарювання статус монополіста (домінуючої фірми). Така частка, як правило, визначається окремо для кожного випадку з урахуванням специфіки конкретного ринку та інших факторів і повинна бути достатньо вагомою.

Таким чином, в Україні встановлено достатньо жорстку границю кількісного показника для визначення монополюючого (домінуючого) становища на ринку – 35%. До того ж, у разі, якщо суб'єкт господарювання не зазнає значної конкуренції з боку інших господарюючих учасників ринку, цей рівень може бути суттєво знижений. Для порівняння, у Російській Федерації, де схожі кон'юнктурні умови ведення бізнесу, законодавчо встановлено, що суб'єкт господарювання займає домінуюче положення, якщо його частка на ринку становить не менше 65%. А головними підставами для зменшення згаданого 65-відсоткового «бар'єра» виступають стабільність частки господарюючого суб'єкта на ринку та співвідношення величин часток, якими на цьому ринку володіють інші фірми – його конкуренти. Крім того, хочемо наголосити, що в контексті євроінтеграційних прагнень України доречною є гармонізація відповідних правових норм вітчизняного конкурентного законодавства з метою досягнення повної концептуальної схожості у підходах до розуміння монополюючого (домінуючого) становища як у національному, так і в наднаціональному європейському правовому полі, оскільки це поглибить можливості для ефективнішої взаємодії на міждержавному рівні з країнами-членами Євросоюзу.

Мирослава Кіц

Львівський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Механізм державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників як важливий компонент державного регулювання АПК в сучасних умовах господарювання має формуватися з дотриманням таких важливих принципів: своєчасної розробки планових показників розвитку галузі; достатності фінансування усіх запланованих програм; цільового використання державних коштів; виконання запланованих показників розвитку галузі; попереджувального характеру заходів підтримки; оперативного реагування на дестабілізуючі чинники впливу; адресності державної підтримки; відкритості при плануванні, розподілі і контролі державних коштів; доступності усіх сільськогосподарських товаровиробників з отримання державних коштів;

врахуванні регіональних і зональних особливостей функціонування галузі при наданні державної допомоги.

На галузевому рівні передбачається вирішення таких проблем, як розробка загальних принципів розвитку сільського господарства і заходів, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки країни; створення у рослинництві і тваринництві оптимального ресурсного потенціалу; забезпечення паритету цін між продукцією сільськогосподарських товаровиробників та інших галузей; регулювання кредитно-фінансової системи.

На регіональному рівні мають вирішуватися такі завдання: зростання кількості прибуткових господарств; реалізація антимонопольної політики і підтримки багатокладності організаційно-правових форм господарювання; регулювання виробництва і збуту продукції рослинництва і тваринництва; розробка і ефективна реалізація програми соціально-економічного розвитку сільських територій; залучення інвестицій; інформаційно-консультаційна діяльність.

Варто зазначити, що державна підтримка сільського господарства у зарубіжних країнах – це складний механізм, який охоплює різноманітний інструментарій, що впливає на доходи фермерів, структуру сільськогосподарського виробництва, фінансово-кредитний сектор. Іноземний досвід має практичне значення для агропромислового виробництва нашої країни, однак використовувати його потрібно з урахуванням особливостей економічного розвитку України.

Для удосконалення механізму державної підтримки необхідно: визначити критерії розподілу бюджетних коштів; запровадити механізм участі сільськогосподарських товаровиробників у програмах державної фінансової підтримки на умовах рівного доступу та ефективного використання бюджетних коштів; збільшити обсяги фінансування наукових досліджень і розробок, дорадчої діяльності, освіти, розвитку соціальної сфери села та сільських територій, системи контролю за безпечністю та якістю продуктів харчування; підвищити ефективність видатків державного бюджету для підтримки аграрного сектору економіки шляхом запровадження програмно-цільового методу формування та використання бюджетних коштів; проводити моніторинг виконання бюджетних програм, за результатами якого скасовувати неефективні програми та спрямовувати фінансові ресурси на виконання програм, які найбільше відповідають цілям державної підтримки.

Основною формою державного регулювання і підтримки діяльності галузі є розробка Державної цільової економічної програми розвитку сільського господарства на період до 2020 р., яка забезпечить продовольчу безпеку держави шляхом розвитку конкурентоспроможного тваринництва і рослинництва та нарощування його експортного потенціалу на основі концентрації державних ресурсів та коштів на пріоритетних напрямках розвитку галузі, сформує ефективну цінову, фінансово-кредитну та бюджетну політику, забезпечить виробництво продуктів харчування в обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки і забезпечать можливість її експорту.

Література

- 1. Державне регулювання аграрних ринків: проблеми та напрями вдосконалення / [за ред. Т. О. Осташко]. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2009. – 288 с.*
- 2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” від 24.06.2004 № 1877-ГУ // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004. – № 49. – Ст. 527.*
- 3. Кваша С. М. Механізм підтримки сільськогосподарського виробництва та шляхи його удосконалення : моногр. / С. М. Кваша, О. Д. Витвицька, К. В. Наконечна. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 200 с.*